

Ivan Hado

 <https://orcid.org/0000-0003-3874-3224>

Institut Teologiczny św. Józefa Bilczewskiego, Lwów

GRECKOKATOLICKA GRUPA MODLITEWNA W OKRESIE PANDEMII. DOŚWIADCZENIE LWOWSKIE

 <https://doi.org/10.15633/9788363241599.05>

Przez trzy lata z rządu społeczność światowa żyła w czasach albo ostrzejszych, albo nieco łagodniejszych ograniczeń spowodowanych pandemią różnych szczepów wirusa koronowego. Dla wielu osób ograniczenia te stały się przyczynkiem do zmiany stylu życia, pracy, a nawet sposobu modlitwy. Od wielu osób można było usłyszeć świadectwa, że z obawy przed zakażeniem siebie lub innych zaczęły prowadzić życie mniej lub bardziej odizolowane. Dało się również zaobserwować, że ograniczenia mające na celu ochronę społeczeństwa wielokrotnie ingerowały w wolność człowieka i sprawiały, że czuł się on samotny, oddzielony od żywej obecności innych, nawet najbliższych osób.

Stało się to również wyzwaniem dla wspólnoty Kościoła. Jej istota wyraża się w jedności człowieka z Bogiem i jednocześnie w jedności z innymi członkami Mistycznego Ciała Chrystusa. Lockdown jest czymś nienaturalnym, ponieważ jest formą izolacji¹. Podobna praktyka jest stosowana wobec osób, które popełniły przestępstwo i z tego powodu trafiły do więzienia. Dlatego też czas pandemii można rozpatrywać jako okres pewnej kary, którą było życie samotne i niemożność spotykania się z innymi. Bóg

1 Por. П. Стасюк, *Церква має пристосуватися до локдауну і до того духовного та психологічного життя, що створюється перед нашими очима*, http://news.ugcc.ua/articles/tserkva_maie_pristosuvatisya_do_lokdaunu_%D1%96_do_togo_duhovnogo_%D1%96_psiholog%D1%96chnogo_zhittya_shcho_stvoryuietsya_pered_nashimi_ochima_vladika_petro_stasyuk_94380.html (dostęp: 03.01.2022).

stworzył człowieka jako istotę społeczną, która potrzebuje kontaktu z innymi ludźmi. Nie doszukując się przyczyn takiej kary, skupimy się przede wszystkim na tym, jak w takiej sytuacji nie stracić najważniejszej rzeczy, którą jest więź z Bogiem i ludźmi.

Hebrajski termin *qahal*, podobnie jak jego greckie tłumaczenie *ecclesia*, oznacza zgromadzenie zwołane przez samego Pana². Jest to zgromadzenie w imię Boga. W Starym Testamencie słowo to oznaczało zgromadzenie ludu wybranego przed obliczem Boga. W szczególności i niezwykle wymowny sposób było to zgromadzenie ludu Izraela pod górą Synaj. Pierwsza wspólnota apostołów i uczniów Jezusa określała się jako *Ecclesia* i uznawała, że jest następczynią tego zgromadzenia. W nim Bóg zwołuje swój lud z całego świata. Kościół to zgromadzenie liturgiczne, lokalna wspólnota wierzących, a także wspólnota wszystkich uczniów Chrystusa³. Świat został stworzony dla Kościoła oraz po to, by Kościół miał udział w komunii z Bogiem. Ta komunია urzeczywistnia się poprzez zwołanie ludzi w Jezusie Chrystusie, gdzie Chrystus jest Głową, Oblubieńcem, a wszyscy wierni są Ciałem, Oblubienicą. Razem są Mistycznym Ciałem Chrystusa. Kościół Chrystusowy jest celem wszystkiego⁴.

Istnieje wiele czynników, które przyczyniają się do budowania i podtrzymywania życia *Ecclesii*, aby mogła prezentować się jako jedyna, oryginalna, niepowtarzalna, interpersonalna, dialogiczna, a także personalistyczna rzeczywistość. Jednym z najważniejszych wymiarów eklezjotwórczych jest modlitwa, przez którą osoba ludzka wchodzi w kontakt z Bogiem. Na modlitwie i przez modlitwę człowiek tworzy jedność również z członkami tej czy innej wspólnoty (małego Kościoła) oraz z całym Kościołem Chrystusowym. Modlitwa ma charakter nie tylko personalistyczny: ja – Bóg, lecz także społeczny i kościelny. Modlitwa znajduje się w centrum misji Kościoła. O żywotności Kościoła świadczy to, w jakim stopniu urzeczywistnia się w nim jedność człowieka z Bogiem i jedność członków wspólnoty. Na tę jedność bezpośredni wpływ ma modlitwa. Dynamizm wiary, nadziei i miłości implikowany jest właśnie poprzez

2 Por. Jan Paweł II, *Znaczenie słowa „Kościół”*, w: *Wierzę w Kościół*, red. S. Dziwisz, H. Nowacki, S. Ryłko, Rzym 1996, s. 14.

3 Por. *Katechizm Kościoła katolickiego*, nr. 751–752.

4 Por. *Katechizm Kościoła katolickiego*, nr 760.

modlitwę i oparty na modlitwie⁵. Kiedy ona zanika, wraz z nią ucieka również życiodajna moc Kościoła. Każdy członek Ciała Chrystusowego poprzez modlitwę przyczynia się do rozwoju Ecclesii⁶. Należy podkreślić, że obok wiary i chrztu świętego fundamentalne znaczenie dla Kościoła ma modlitwa.

Człowiek jest stworzony na obraz i podobieństwo Boże, jest otwarty na transcendencję i odczuwa potrzebę komunikacji ze swoim Stwórcą. Dzięki modlitwie może odczuwać bliskość Boga i zaspokajać pragnienie Boga. W modlitwie czuje obecność Boga, wierzy w tę obecność, nabiera sił do pokonywania różnych przeszkód napotykanym w czasie ziemskiego życia. Dzięki modlitwie człowiek się przemienia i upodabnia do Jezusa Chrystusa. Oznacza to, że poprzez nią można stawać się osobą coraz bardziej dojrzałą – czyli pełniejszym bytem osobowym. Kontakt z Bogiem otwiera przed człowiekiem nowy horyzont egzystencji, daje możliwość uczestniczenia w życiu Boga. Bez modlitwy osobowość ludzka nie mogłaby zostać w pełni zrealizowana i utraciłaby perspektywę eschatologiczną. Relacje człowieka z Bogiem, przeżywane poprzez modlitwę, wywierają również głęboki wpływ na relacje międzyludzkie. Człowiek przeżywa swoją relację z Bogiem nie tylko osobiście, lecz także przenosi ją na relacje w środowisku społecznym i wspólnotowym. W wymiarze jednostkowym zjednoczenie człowieka z Bogiem prowadzi do personalizacji człowieka, a w sferze społecznej – do jego uspołecznienia. Oznacza to, że wspólne przeżywanie relacji z Bogiem jest społecznotwórcze, formujące społeczeństwo. Innymi słowy, tam, gdzie brak modlitwy, zauważa się również brak zdrowego społeczeństwa⁷.

Liturgia jest szczytem, do którego zmierza Kościół, i zarazem życiodajnym dla niego źródłem. W Eucharystii odnawia się przymierze Boga z człowiekiem⁸. Na modlitwie człowiek przyjmuje miłość Bożą, a także wzrasta w nim miłość do Boga i rozpala się miłość do bliźniego⁹. Kardynał Gerhard Ludwig Müller, były prefekt Kongregacji Nauki Wiary, podkreślał potrzebę nadprzyrodzonej odpowiedzi na kryzys koronawirusa, a nie

5 Por. M. Rusecki, *Traktat o Kościele*, Lublin 2015, s. 159–160.

6 Por. *Katechizm Kościoła katolickiego*, nr. 781–782.

7 Por. M. Rusecki, *Traktat o Kościele...*, dz. cyt., s. 171.

8 Por. *Sacrosanctum Concilium*, nr 10.

9 Por. *Lumen gentium*, nr 42.

skupiania się wyłącznie na zdrowiu fizycznym. Podkreślał przy tym, że przebaczenie grzechów w sakramencie spowiedzi jest Boską szczepionką o stuprocentowej skuteczności, która prowadzi do życia wiecznego¹⁰.

Należy zauważyć, że w środowisku lwowskim, pomimo najsurowszych ograniczeń kwarantannowych i niebezpieczeństwa zakażenia, wierni zawsze mogli skorzystać ze spowiedzi sakramentalnej. Pomimo wezwania do doskonałego żalu za grzechy, każdy chętny i bez zwłoki mógł skorzystać z posługi kapłana. Wraz z ograniczeniami pojawiło się pilne pytanie, wymagające natychmiastowej odpowiedzi. Trzeba było zapewnić wiernym takie warunki, by modlitwa – zarówno osobista, jak i wspólnotowa – nie zanikała; by wszyscy: biskup, prezbiter, duchowny czy świecki, rozumieli i mieli przed oczami słowa z Dziejów Apostolskich: „Trwali oni w nauce Apostołów i we wspólnocie, w łamaniu chleba i w modlitwach” (Dz 2, 42). Trzeba było uczynić wszystko, aby to „trwanie” w modlitwach, których zwieńczeniem jest Eucharystia, nie zostało zaniedbane. Nawet kwarantanna nie powinna oddzielić człowieka od Boga. Sytuacja rozprzestrzeniania się choroby wymaga jeszcze gorliwszej modlitwy. Historia Kościoła przypomina, że wspólna modlitwa jest zarówno bronią, jak i ochroną chrześcijan, w której ludzie przepraszają Boga za grzechy swojego narodu i proszą Go o odwrócenie gniewu¹¹. Kościół niezależnie od sytuacji nigdy nie zaprzestaje swojej posługi, ale przy rygorach kwarantannowych jego życie duchowe i wspólnotowe może być czasowo prowadzone w innej formie niż w normalnych warunkach. Niemniej wierni mają słuszne prawo do modlitwy i wspólnotowej formy kultu, ponieważ właśnie wytrzymała modlitwa wspólnoty wiernych wielokrotnie przynosiła ludowi Boże błogosławieństwo¹².

Kościół, który jeszcze przed pandemią aktywnie korzystał w swojej duszpasterskiej posłudze ze środków komunikacji społecznej, znalazł w nich wspaniałe narzędzie, którym niemal natychmiast, bez szczególnych przygotowań, zaczął się aktywnie posługiwać. To dzięki telewizji i internetowi zapewniono duchową jedność jego członków, tak bardzo

10 Por. Г. А. Мюллер, *Вірус небезпечний, але грип смертельний*, <http://catholicnews.org.ua/kardinal-myuller-virus-nebezpechniy-ale-grih-smertelnyi> (dostęp: 04.01.2022).

11 Por. A. Zwoliński, *Od powietrza... Ludzie w czas zarazy*, Kraków 2020, s. 254.

12 Por. І. Возняк, С. Стесенко, *Розпорядження у часі загострення епідеміологічних ситуацій*, І.1, <https://ugcc.lviv.ua/2020/03/19/rozporядzhennya-u-chasi-zagostrennnya-epidemiologichnyh-sytuatsij/> (dostęp: 01.01.2022).

potrzebną dla życia Kościoła. W ten sposób wielka część łączności modlitewnej przeszła do świata wirtualnego. I choć nie zastąpiło to fizycznej obecności, dało możliwość doświadczenia duchowego bogactwa Kościoła, zauważenia jego wymiaru duchowego¹³. Na przykładzie analogii Kościoła jako Oblubienicy i Chrystusa jako Oblubieńca z jednej strony oraz mężczyzny i kobiety połączonych sakramentem małżeństwa z drugiej można zobaczyć, jak wygląda łączenie się poprzez środki komunikacji. Niestety taka rzeczywistość jest powszechna dla Ukrainy. Gdy żona i dzieci zostają w domu, a mąż zmuszony jest do pracy w innym kraju, para nie doświadcza bliskości fizycznej i cierpi z tego powodu. Przez środki komunikacji można jednak w jakiś sposób podtrzymywać relację. „W każdych okolicznościach i wyzwaniach wspólnota kościelna nie tylko może, ale musi korzystać z nowoczesnych środków komunikacji (radio, telewizja, internet), aby w ten sposób jednoczyć wiernych we wspólnej modlitwie do Pana”¹⁴.

Wirtualna jedność może zapewnić pewną bliskość, jednak nie może jej zastąpić. Świadomość, że ta forma komunikacji w dłuższej perspektywie jest niewystarczająca, ciągle niepokoiła wielu hierarchów i wiernych. Dlatego oprócz apelu metropolity lwowskiego o zjednoczenie się w modlitwie za pomocą środków komunikacji i zwolnienia osób zagrożonych (dzieci i osoby starsze) z obowiązku uczestniczenia w liturgii w niedziele i święta były także wezwania, aby – nie naruszając norm kwarantanny – szukać możliwości fizycznej obecności w modlitwie Kościoła. Jeśli jednak dana osoba miała objawy choroby układu oddechowego i nie czuła się zdrowa, musiała pozostać w domu oraz udać się do lekarza¹⁵. Było wielu ludzi, którzy podejmowali się wielkiego wysiłku, aby fizycznie uczestniczyć w modlitwie Kościoła¹⁶.

Czas pandemii ujawnił, jak wielkim darem Bożym jest możliwość zgromadzenia się w jednym miejscu na modlitwę i łamanie chleba. Ograniczenia wprowadzone przez rządy wielu krajów, w tym Ukrainy, zmusiły wiernych do opuszczenia świątyń na jakiś czas i przekształcenia w świątynie domów rodzinnych. Wielu wiernym kojarzyło się to ze słowami pro-

13 Por. *Od powietrza...*, dz. cyt., s. 267.

14 Por. *Розпорядження у часі...*, dz. cyt., I. 8.

15 Por. *Розпорядження у часі...*, dz. cyt., II. 1.

16 Por. I. Hado, Ł. Buksa, „E-modlitwa” w czasie pandemii SARS-COV-2, perspektywa Kościoła w Polsce i na Ukrainie, „Studia Leopoliensia” 14 (2021), Kraków–Lwów 2021, s. 249.

roka Izajasza, który powiedział: „Idź, mój ludu, wejdź do swoich komnat i zamknij drzwi za sobą! Skryj się na małą chwilę, aż gniew przeminie” (Iz 26, 20). Przydało się tu nie tak dawne doświadczenie podziemnego Kościoła katolickiego na Ukrainie. Wtedy to rodzina była jedynym miejscem modlitwy i przekazywania wiary. Przypominają się również słowa św. Jana Pawła II, że właśnie rodzina chrześcijańska jest drogą Kościoła¹⁷. Okres pandemii stał się czynnikiem inspirującym rodzinę chrześcijańską do ukazania swojego potencjału jako Kościoła domowego. Domy rodzinne stały się na nowo miejscami, w których wszyscy zbierali się nie tylko na wspólną modlitwę rano i wieczorem oraz rozważania słowa Bożego, lecz także po to, by poprzez łącza internetowe jednoczyć się ze swoim biskupem, proboszczem i innymi wspólnotami domowymi. Nastąpiło pewne przesunięcie praktyk religijnych z kościoła do domu rodzinnego. Każdy mężczyzna, ojciec, miał piękną okazję, by na nowo uświadomić sobie, że jest biskupem własnej rodziny, na którym spoczywa obowiązek utrzymywania żywej relacji z Bogiem. Czynił to poprzez błogosławieństwo pokarmów przed wspólnym obiadem, błogosławieństwo dzieci i żony, czy też poprzez zapraszanie i przygotowywanie domowników do udziału w liturgii online. Przewodniczący Ukraińskiego Kościoła Greckokatolickiego, arcybiskup Swiatosław Szewczuk, podczas spotkania z papieżem Franciszkiem podkreślił, że właśnie rodzina stała się najskuteczniejszym szpitalem w leczeniu pacjentów z koronawirusem. Ta sytuacja zachęca, by na nowo zauważyć w rodzinie żywą komórkę każdej parafii¹⁸.

Chociaż pandemia stała się przyczyną pewnej izolacji fizycznej, jednocześnie stała się okazją, by na nowo odkryć możliwość jednoczenia się poprzez różne środki komunikacji. Umożliwiło to parafiom, diecezjom, metropolii Ukraińskiego Kościoła Greckokatolickiego zjednoczyć się we wspólnej modlitwie online z wiernymi na całym świecie, czy to z parafią w Australii czy w Ameryce Południowej lub Północnej, Europie i Azji. Ukraiński Kościół Greckokatolicki otrzymał pozwolenie od Watykanu na przeprowadzanie synodów biskupów online. Pozwoliło to po-

17 Por. Пастирський лист Синоду єпископів УГКЦ, *Надія до якої нас кличе Господь*, 6, Київ 2021.

18 Por. Секретеріат Глави УГКЦ в Римі, *Блаженніший Святослав представив Папі Францискові життя УГКЦ в умовах пандемії*, http://news.ugcc.ua/news/blazhen%D1%96shiy_svyatoslav_predstaviv_pap%D1%96_frantsisku_zhittya_ugkts_v_umovah_pandem%D1%96i_94865.html (dostęp: 03.01.2022).

zostać wszystkim biskupom Ukraińskiego Kościoła Greckokatolickiego na całym świecie w stałej synodalnej jedności w trudnych czasach, kiedy nie mogli przybyć do Ukrainy z powodu wprowadzonych ograniczeń¹⁹. Umożliwiło to stworzenie nowych poziomów komunikacji. Korzystano z najnowszych środków komunikacji między ludźmi, Kościołem oraz szybko zmieniającym się społeczeństwem, a także szukano coraz skuteczniejszych sposobów na bycie razem i służenie sobie nawzajem. Podkreślono to w liście pasterskim Synodu Biskupów Ukraińskiego Kościoła Greckokatolickiego²⁰.

To właśnie w czasie pandemii z błogosławieństwa arcybiskupa Swiatosława Szewczuka wprowadzono wyjątkową praktykę modlitewną: „różaniec jednoczy”. Polega ona na tym, że odrębna lokalna wspólnota parafialna modli się na różańcu ze swojego kościoła parafialnego i za pomocą telefonu komórkowego ta modlitwa jest transmitowana na żywo w grupie na Facebooku, a także na kanale telewizyjnym „Żywa telewizja”. Ta modlitwa odbywa się codziennie. Każdego dnia o godzinie 20.00 czasu ukraińskiego jedna z parafii odmawia różaniec i wierni z całego świata mogą w niej uczestniczyć. Umożliwiła ona zjednoczenie całego Ukraińskiego Kościoła Greckokatolickiego w jedną żywą wspólnotę modlitewną. Celem tej akcji było nie tylko wspólne uwielbienie Boga, jedność członków Kościoła, lecz także wspólna prośba o pokój na świecie, pokój na Ukrainie oraz w intencji Kościoła. W październiku 2021 roku ten maraton modlitewny obchodził swój jubileusz. W ciągu roku wyemitowano 330 audycji. Obecnie każda taka wspólna modlitwa gromadzi 13–14 tysięcy wiernych z całego świata. Ta modlitwa różańcowa jest transmitowana ze świątyń, ale zdarzało się, że nadawano ją ze szkoły, szpitala, jednostki wojskowej, a nawet z okrętu wojskowego. Warto również zauważyć, że ta praktyka modlitewna dała początek pewnej posłudze charytatywnej. Wiele osób zaczęło kupować różańce produkowane przez różne wspólnoty, a pieniądze ze sprzedaży przeznaczano dla potrzebujących²¹.

19 Por. Блаженніший Святослав представив..., dz. cyt.

20 Por. Надія..., dz. cyt., 2.

21 Por. І. Вихор, Молитовний проєкт «Вервиця єднає» святкує першу річницю, http://news.ugcc.ua/articles/molitovniy_proiekt_verbivitsya_iednaie_svyatkuie_pershu_r%D1%96chnitsyu_94557.html (dostęp: 02.01.2022).

Budującym świadectwem podzielił się biskup Dionizy Lachowycz, który opiekuje się ukraińskimi katolikami we Włoszech. Biskup podkreślił, że dzięki modlitwie na różańcu, której w młodym wieku nauczyli go rodzice, wyzdrowiał z COVID-19. W szpitalu stale trzymał w rękach różaniec i modlił się na nim. Kiedy w pewnym momencie jego stan się pogorszył, zdał sobie sprawę, że poprzez różaniec trzyma za rękę Maryję i prosi Ją, by Ona go prowadziła. Ze względu na ciężki przebieg choroby stracił przytomność, a gdy ją odzyskał następnego dnia, jego zdrowie zaczęło się poprawiać. Wkrótce wyzdrowiał całkowicie. Biskup zaświadczył, że COVID-19 i jego cudowne uzdrowienie były okazją do przemyślenia wielu rzeczy. W swoich kazaniach hierarcha zwracał uwagę na potrzebę głębokiej komunii z Jezusem Chrystusem, ponieważ obiecaliśmy to na chrzcie świętym. „Tak więc ta noc, która wydawała mi się ostatnią, była okazją do głębokiego zjednoczenia się z Chrystusem i Jego cierpieniem, zaczynając od Ogrodu Oliwnego. Kiedy prosiłem Jezusa: «Zabierz ten kielich ode mnie, jednak nie moja wola, lecz Twoja niech się stanie», byłem w pełni przygotowany na urzeczywistnienie się tej woli Bożej. Poszedłem więc za Jezusem... I nadeszła chwila, kiedy musiałam oddać mojego ducha razem z Jezusem: «Ojczy, w Twoje ręce powierzam ducha mego». Byłem na to gotowy. Byłem świadomy do tej chwili, a kiedy ten moment nastąpił, straciłem przytomność” – powiedział egzarcha apostołski. W dzisiejszej rzeczywistości niezwykle ważne jest zjednoczenie się z Jezusem, jakby dopełnienie Jego cierpienia, a także zjednoczenie się z Maryją, naszą Matką. Wtedy ani choroba, ani nawet śmierć nie są straszne, nawet jeżeli nie są łatwe²².

W tym historycznym okresie kładziono nacisk na coraz większe opamiętanie technologii medialnych, by z ich pomocą budować sieć relacji braterskich podczas pandemii na wzór pierwszych chrześcijan, kiedy nikomu niczego nie brakowało, kiedy każdy znał potrzeby swojego brata i mógł mu pomóc. Czas pandemii wskazał ogromną potrzebę rozwoju komunikacji drogą elektroniczną. Obejmuje to również więź modlitewną²³.

22 Por. Д. Ляхович, *Владика Діонісій Ляхович здолав COVID-19 за допомогою молитви на вервиці*, http://ugcc.ua/video/vladika_d%D1%960n%D1%96s%D1%96y_lyahovich_zdolav_covid19_z%D1%96pomogoyu_molitiv_n%D1%96_94757.html (dostęp: 01.01.2022).

23 Por. *Надія...*, dz. cyt., 3.

Prawie każda wspólnota kościelna stanęła przed koniecznością odnalezienia swojego powołania, charyzmatu, aby w czasie pandemii móc dalej budować Królestwo Boże, oddając chwałę Bogu i służąc bliźnim. Ten problem pojawił się również we wspólnocie Wojowników Chrystusa Króla, której działalność koncentruje się głównie na terenie Lwowa. Do wspólnoty należą w zdecydowanej większości rodziny wielodzietne. Oprócz wspólnych cotygodniowych spotkań modlitewnych jedną z najważniejszych posług wspólnoty było, zarówno długo przed pandemią, jak i obecnie, prowadzenie strony informacyjno-religijnej „Католицький оглядач” („Katolicki obserwator”). W wielu komentarzach użytkowników tej strony można było przeczytać słowa wdzięczności, na przykład: „dzięki tej stronie czujemy się częścią katolickiego świata”. To zadanie, by zapewnić maksymalny dostęp do życia chrześcijan na całym świecie iby żaden użytkownik nie czuł się samotny w czasie pandemii, było najważniejsze także w okresie kwarantanny. Ponadto na długo przed pandemią wszyscy członkowie wspólnoty dołączyli do grup na Facebooku, Skype, WhatsApp i Viber, gdzie każdy mógł nie tylko dzielić się świadectwem z własnego życia, lecz także prosić o modlitwę lub pomoc w swoich potrzebach. Na tych platformach internetowych odbywały się regularne spotkania modlitewne, przygotowania do niedzielnej liturgii oraz spotkania z członkami wspólnoty w Kanadzie i Chorwacji. Można podkreślić, że pewna łączność wspólnoty poprzez środki komunikacji istniała już wcześniej. Jednak najważniejsze były bezpośrednie cotygodniowe spotkania wspólnoty spędzane na wspólnym rozważaniu słowa Bożego i modlitwie, a także na Eucharystii. Poza tym praktykowano adorację Najświętszego Sakramentu w pierwsze piątki miesiąca. Wspólne spotkania tradycyjnie odbywają się w domu, co pozwala na budowanie silniejszych więzi między członkami wspólnoty i poczucie, że jest się jedną rodziną. Praktyka ta jest również zapisana w statucie wspólnoty i potwierdzona przez metropolię lwowskiego. Ta forma wspólnych spotkań była szczególnie skuteczna w okresie kwarantanny i w praktyce pozwalała nawet przy największych ograniczeniach spotykać się na wspólnotowej modlitwie. Ten model spotkań, wzorowany na życiu pierwszych chrześcijan, praktykowany był od początku istnienia wspólnoty. Otrzymała ona ustną zgodę metropolity lwowskiego Igora Woźniaka na spotkania eucharystyczne, aby jej życie mogło toczyć się dalej zgodnie ze statutem i regulaminem wewnętrznym.

W praktyce gromadzenia się w małych społecznościach ukraińscy hierarchowie widzieli sposób na zachowanie więzi społecznych w czasie pandemii. Podkreślił to w szczególności biskup pomocniczy Kościoła rzymskokatolickiego Edward Kawa. Był to czas próby, w którym udało nam się osiągnąć pewną dojrzałość. Ten okres ujawnił, kto jest kim. Komu zależy na życiu sakramentami, a kto poradzi sobie bez nich. Ujawniła się duża liczba osób o pozycji wojowniczej, w dobrym znaczeniu tego słowa, i to oni wywalczyli sobie prawo do udziału w Eucharystii. Oni są nadzieją Kościoła przyszłości, ponieważ zależy im na wspólnej modlitwie. Wielu kapłanów się jednak zdystansowało. Byli też tacy, którzy starali się być blisko ludzi. Wierzący potrzebuje prawdziwej, a nie wirtualnej wspólnoty, dla której ratunkiem jest Chrystus utajony w Eucharystii. Biskup zwrócił też uwagę na potrzebę dezynfekcji naszej mentalności, skażonej nadmiarem informacji. Zachęcał kapłanów, aby byli gotowi sprawować liturgię w małych wspólnotach, w domach, w gronie bliskich osób, gdy nastąpi zaostrzenie kwarantanny lub będą wprowadzone inne ograniczenia. I to jest kierunek, w którym musi iść Kościół, odradzając się poprzez formację małych wspólnot²⁴.

Podsumowując, można podkreślić, że Kościół w ciągu swojej historii przechodził różne okresy, w których zawsze był powołany do bycia narzędziem Chrystusa dla zbawienia człowieka. Jest wezwany do bycia wspólnotą przebywającą nieustannie na modlitwie, w jedności z Bogiem, a także we wzajemnej jedności swoich członków. Nie zawsze było to takie proste. Od początku Jego istnienia pierwsze wspólnoty świętych stanęły w obliczu przeszkód, a nawet niebezpieczeństwa śmierci, ponieważ chciały się gromadzić na łamaniu chleba i modlitwie. Było wiele takich okresów w życiu Kościoła Chrystusowego i nadal jest w wielu miejscach, gdzie chrześcijaństwo jest religią zakazaną. Ecclesia również przeżywała okresy takiej, czy innej epidemii. Niemniej zawsze pamiętała, że nie może żyć bez modlitwy ani zaniedbywać tego, co Jezus nakazywał czynić na Jego pamiątkę, w oczekiwaniu Jego powrotu. Dlatego zawsze szukała sposobu, aby robić to jak najlepiej w każdym okresie historycznym. Dobrze zrozu-

24 E. Kawa, *Нам треба продезинфікувати нашу ментальність*, http://rkc.lviv.ua/news_view-уєpuskop_Edvard_Kava__Nam_treba_prodezinfikuvatu_nashu_mentalnist_-ua?fbclid=IwAR2WNkYepA5ifBpwAmcdYLcaYgBzssagvFzj_-RsX-HiEj5gUPL9ozlXQU (dostęp: 07.01.2022).

miała, że czas pandemii to moment, kiedy trzeba wydobyć stare i nowe rzeczy, skorzystać ze starych i nowych środków, by być blisko każdego człowieka, by żadna owca nie zginęła, a ponadto, by odnaleźć te, które zbłądziły wcześniej. W ten sposób wspólnota Chrystusowa, także na terenie Lwowa, starała się aktywnie korzystać i korzysta nadal z najnowszych technologii komunikacyjnych, aby z ich pomocą modlitwą ogarnąć wszystkich członków Kościoła. I chociaż wiadomo, że e-modlitwa nie może zastąpić modlitwy, na której wierni są obecni fizycznie, to właśnie ona może nie tylko zapewnić duchową jedność w tym okresie, lecz także pomóc wielu wierzącym w nawiązywaniu żywej relacji ze Zbawicielem.

Czas pandemii zmusił większość społeczeństwa do przeniesienia się w świat wirtualny. Dotyczy to w większym lub mniejszym stopniu prawie każdej dziedziny ludzkiego życia. Dlatego ujawniła się niezwykle ważna potrzeba ogarnięcia modlitwą również tego wirtualnego świata. Metropolita lwowski Ihor Woźniak (Ukraiński Kościół Greckokatolicki) podkreślił potrzebę duchowego przemyślenia sytuacji pandemicznej, wezwał do nawrócenia i oczyszczenia, większego zaufania Panu i przebudzenia żywej wiary w Zmartwychwstałego Chrystusa. Zwrócił też uwagę na potrzebę ukazywania nadziei i zaufania w czasie modlitwy osobistej i wspólnotowej za tych, którzy walczą z pandemią na pierwszej linii frontu, za wszystkich lekarzy, wolontariuszy, i chorych²⁵.

BIBLIOGRAFIA

- Hado I., Buksa Ł., „*E-modlitwa*” w czasie pandemii SARS-COV-2, *perspektywa Kościoła w Polsce i na Ukrainie*, „*Studia Leopoliensia*” 14 (2021), Kraków–Lwów 2021, s. 239–253.
- Jan Paweł II, *Znaczenie słowa „Kościół”*, w: *Wierzę w Kościół*, red. S. Dziwisz, H. Nowacki, S. Ryłko, Rzym 1996.
- Rusecki M., *Traktat o Kościele*, Lublin 2015.
- Zwoliński A., *Od powietrza... Ludzie w czas zarazy*, Kraków 2020.

25 Por. *Розпорядження у часі...*, dz. cyt., IV.

- Вихор І., *Молитовний проєкт “Вервиця єднає” святкує першу річницю*, http://news.ugcc.ua/articles/molitovniy_proiekt_vervitsya_iednaie_svy-atkuie_pershu_r%D1%96chnitsyu_94557.html (dostęp: 02.01.2022).
- Возняк І., С. Стесенко, *Розпорядження у часі загострення епідеміологічних ситуацій*, І. 1, <https://ugcc.lviv.ua/2020/03/19/rozpor-yadzhennya-u-chasi-zagostrennya-epidemiologichnyh-sytuatsij/> (do-stęp: 01.01.2022).
- Другий Ватиканський Собор, *Lumen gentium*, w: *Документи Другого Ватиканського Собору*, Львів 1996, s. 75–171.
- Другий Ватиканський Собор, *Sacrosanctum Concilium*, w: *Документи Другого Ватиканського Собору*, Львів 1996, s. 9–61.
- Кава Е., *Нам треба продезінфікувати нашу ментальність*, http://rkc.lviv.ua/news_view-уєpuskop_Edvard_Kava__Nam_treba_prodezinfikuvatu_nashu_mentalnist_-ua?fbclid=IwAR2WNkYерA5ifBpWAmCDyLcaYgbVzssagvFzpJ_-RsX-HiEjsgUPL9ozlxQU (dostęp: 07.01.2022).
- Катехизм Католицької Церкви*, Жовква 2002.
- Ляхович Д., *Владика Діонісій Ляхович здолав COVID-19 за допомогою молитви на вервиці*, http://ugcc.ua/video/vladika_d%D1%96on%D1%96s%D1%96y_lyahovich_zdolav_covid19_za_dopomogoyu_molitvi_na_vervits%D1%96_94757.html, (dostęp: 01.01.2022).
- Мюллер Г. А., *Вірус небезпечний, але гріх смертельний*, <http://catholic-news.org.ua/kardinal-myuller-virus-nebezpechniy-ale-grih-smertelnyy> (dostęp: 04.01.2022).
- Пастирський лист Синоду єпископів УГКЦ, *Надія до якої нас кличе Господь*, Київ 2021.
- Секретеріат Глави УГКЦ в Римі, *Блаженніший Святослав представив Пані Францискові життя УГКЦ в умовах пандемії*, http://news.ugcc.ua/news/blazhenn%D1%96shiy_svyatoslav_predstaviv_pap%D1%96_frantsisku_zhittya_ugkts_v_umovah_pandem%D1%96i_94865.html (dostęp: 03.01.2022).
- Стасюк П., *Церква має пристосуватися до локдауну і до того духовного та психологічного життя, що створюється перед нашими очима*, http://news.ugcc.ua/articles/tserkva_maie_pristosuvatisya_do_lokdaunu_%D1%96_do_togo_duhovnogo_%D1%96_

psiholog%D1%96chnogo_zhittya_shcho_stvoryuietsya_pered_nashimi_ochima__vladika_petro_stasyuk_94380.html (dostęp: 03.01.2022).

ABSTRAKT

Czas pandemii zmusił większość społeczeństwa, by przenieść się do świata wirtualnego. Kościół zrozumiał, że w tym okresie trzeba skorzystać ze starych i nowych środków, by być blisko każdego człowieka. W ten sposób wspólnota Chrystusowa, także na terenie Lwowa, starała się aktywnie korzystać z najnowszych technologii komunikacyjnych, aby z ich pomocą ogarnąć modlitwą wszystkich członków Kościoła. E-modlitwa nie może wprawdzie zastąpić modlitwy, na której wierni są obecni fizycznie, ale zapewnia duchową jedność oraz pomoc w nawiązaniu żywej relacji ze Zbawicielem.

Słowa kluczowe: jedność, Kościół, modlitwa, pandemia, ograniczenia kwarantanny

